لە بڵاو کراوەکانی ماڵپەڕی بەهەشت

ڕۆڵی ئافرەت
لە
چاکسازی کۆمەڵگادا

نووسینی : شێخ محمد بن صالح العثيمين
وەرگێڕانی : دایکی فیردەوس

پێداچونەوەی : مامۆستا محمد عبد الرحمن لطيف
وتارخوێنی مزگەوتی حاجی لەر

چاپی یەکەم ١٤٢٨ کۆچی

ماڵپەری بەهەشت
ba8.org

ماڵپەڕێکی ئیسلامی زانستی پەروەردەیی یە و لەپێناو بڵاوکردنەوەی ئەو ئیسلامەیە کە سەلەفی صاڵح - پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوەڵانی (رضي الله عنهم) لەسەری بوون - وە سەر بە هیچ گروپ و لایەنێکی حیزبی نیە.

ماڵپەری بەهەشت

ئەو کتێب و بابەت و لێکۆڵینەوە شەرعیانە بڵاو دەکاتەوە کە دەبنە هۆی:

١. شارەزاکردنی موسوڵمانان و پەروەردەکردنیان لەسەر ڕێگا ڕاستەکەی ئیسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەڕانەوە بۆ پەیڕەوە ڕەسەنەکەی ئیسلام،کە بریتی یە لە قورئان و سوننەت،بە تێگەشتنی پێشین وپێشەوایانی ئوممەت.

٢. پاک کردنەوەی بیروباوەڕ و ڕەوشتی موسوڵمانان، لە دیاردەکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پاڵاوتن و تەصفیەکردنی ئاینی ئیسلام لە بیدعە و بۆچونە داهێنراوەکان.

٤. وریا کردنەوەی موسوڵمانان لە شوێنەواری خراپی ڕیوایەتە لاواز و هەڵبەستراوەکان.

٥. پتەو کردنی برایەتی یەکی ڕاستەقینە لەسەر بناغە فراوانە جێگیرەکەی ئیسلام و نەهێشتن و کەمکردنەوەی دەمارگیری مەزهەبی و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمەڵگایە لە ئیسلامی ڕەسەن و دروستکردنی تاك و کۆیەتی بۆ تێگەشتن لە سەرچاوەکانی کە بریتین لە قورئانی پیرۆز و سوننەتی صەحیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانەی کە نامۆن بە ئیسلام و خراونەتە نێویەوە بە چەندین دەستەواژەی دەنگ و ڕەنگ و نوسراوی لە بوارەکانی بیروباوەڕ و ڕەوشت و ئاکار و پەروەردە و زانست و پزیشکی و گەشەی کۆمەڵایەتی.

خودایە داوات لێ دەکەین دامەزراومان بکەیت ، وتەوفیقمان بدەیت بۆ هەر کار وگوفتارێکی جوان وچاك بەو شێوەیەیی کەخۆت لێی ڕازیت.

ستافی ماڵپەڕی بەهەشت

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەكی :

إِنَّ الحَمْدَ للهِ ، نَحْمَدُهُ ، وَنَسْتَعِيْنُهُ ، وَنَسْتَغْفِرُهُ ، وَنَعُوْذُ بِاللهِ مِن شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلا هَادِيَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاّ اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيْكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ ، أَرْسَلَهُ اللهُ تَعَالَى بِالهُدَى وَدِيْنِ الحَقّ ، فَبَلَّغَ الرِّسَالَةَ ، وَأَدَّى الأَمَانَةَ ، وَنَصَحَ الأُمَّةَ ، وَجَاهَدَ فِي اللهِ حَقَّ جِهَادِهِ ، فَصَلَوَاتُ اللهِ وَسَلامُهُ عَلَيْهِ ، وعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّيْنِ .

أَمَّا بَعْدُ :

بەڕاستی پێم خۆشە كەوا ئامادە ببم بۆ دەبڕینی ئەوەی كە لە ناخمدایە سەبارەت بەم بابەتە ترسناكە كە بریتی‌یە لە : (**ڕۆڵی ئافرەت لە چاكسازی كۆمەڵگادا**) .

بە پشتیوانی خوای گەورە دەڵێم ـ وە داوای لێدەكەم هاوكاریم بكات بۆ حەق و ڕاستی ـ :

بەڕاستی (**ڕۆڵی ئافرەت لە چاكسازی كۆمەڵگادا**) ڕۆڵێكە بایەخێكی گەورەی هەیە .

چونكە چاكسازی كۆمەڵگا دوو جۆرە :

جۆری یەكەم : چاكسازی دەرەكی :

ئەویش ئەوەیە كە لە بازاڕەكان و مزگەوتەكان و جگە لەمانەش لە بوارە دەرەكیەكاندا دەكرێت ، ئەمەش زیاتر پیاوان دەگرێتەوە چونكە ئەوان دەردەكەون و ئاشكرا دەبن .

جۆری دووەم : چاكسازی كۆمەڵگا لە پشت دیوارەوە (لە نێو ماڵاندا) :

ئەویش ئەوەیە کە لە ماڵەکاندا دەکرێت ، وە زۆربەی ئیش و کارەکانی ماڵەوە خراوەتە سەر ئەستۆی ئافرەتان ، وە خوای پاك و بێ کەموکوڕی ڕووی پێوتن و فەرمان پێکردنی کردووەتە خێزانەکانی پێغەمبەر ﷺ لەم ئایەتەدا و فەرموویەتی : ﴿**وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا**﴾ [سورة الأحزاب : (٣٣)] .

واتە : لە نێو ماڵەکانتاندا ئۆقرە بگرن و بمێننەوە و خۆتان ڕووت مەکەنەوە وەکو خۆڕووت کردنەوەی سەردەمی نەفامی و جەهالەتی پێشوو ، وە نوێژەکانتان بە ڕێکوپێکی بکەن و زەکات بدەن و گوێڕایەلی خوا و پێغەمبەرەکەی بکەن ، بەڕاستی خوا دەیەوێت پیسیتان لێ دوور بخاتەوە ئەی کەسوکاری پێغەمبەر و پاکتان بکاتەوە .

گرنگی ڕۆڵی ئافرەت لە چاکسازی کۆمەڵگادا :

دوای ئەوە وا گومان دەبەم کە هیچ زیانێکمان لە سەر نییە ئەگەر بڵێین : بە ڕاستی چاکسازی نیوەی کۆمەڵگا یان زیاتر دەکەوێتە ئەستۆی ئافرەتان ، ئەمەش لە بەر دوو هۆکار:

هۆکاری یەکەم : بەڕاستی ئافرەتان لە ژمارەدا وەك پیاوان وان ، ئەگەر زیاتر نەبن ، مەبەستم ئەوەیە کە نەوەکانی ئادەم زۆربەیان ئافرەتن ، هەروەك چۆن فەرموودەکانی پێغەمبەر ﷺ بەڵگەن لە سەر ئەمە ، بەڵام جیاوازی هەیە لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکی تر ..

وە لە سەردەمێکەوە بۆ سەردەمێکی تر ، لەوانەیە وڵاتی وا هەبێ ئافرەتان تێیدا زیاتر بن لە پیاوان ، وە لەوانەشە لە وڵاتێکی تردا بە پێچەوانەوە بێت ، هەروەها لەوانەیە لە سەردەمێکدا ئافرەتان زیاتر بن لە پیاوان ، وە لەوانەشە لە سەردەمێکی تردا بە پێچەوانەوە بێت .

بەهەرحاڵ بەڕاستی ئافرەت ڕۆڵێکی گەورەی هەیە لە چاکسازی کۆمەڵگادا .

هۆکاری دووەم : بەڕاستی پێگەیاندنی نەوەکان سەرەتا کە پێدەگەن لە ئامێز و باوەشی ئافرەتانەوە دەست پێدەکات ، وە گرنگی و بایەخی ئەرکی ئافرەتان لە چاکسازی کۆمەڵگادا بەمە ڕوون دەبێتەوە .

بنەماکانی چاکسازی ئافرەت لە کۆمەڵگادا

بۆ ئەوەی گرنگی و بایەخی ئەرکی ئافرەتان لە چاکسازی کۆمەڵگادا بەدیبهێنرێت ، پێویستە ئافرەت چەندین بنەما یان پێداویستییەکانی شایستەیەتی بەجێهێنانی هەر کارێکی تێدا هەبێت بۆ ئەوەی هەڵسێت بە ئەرکی خۆی لە چاکسازیدا ..

وە ئەمەش بەشێکە لەم بنەمایانە :

بنەمای یەکەم : چاکێتی ئافرەتەکە لە خوودی خۆیدا :

دەبێ ئافرەتەکە لە خوودی خۆیدا ئافرەتێکی چاك (صالح) بێت ، بۆ ئەوەی سەرمەشق و چاولێکارێکی چاك و پاك بێت بۆ کچانی هاوڕەگەزی خۆی ، بەڵام ئایا ئافرەت چۆن دەگات بە چاك (صالح)ێتی ؟

با هەموو ئافرەتێك ئەوە بزانێت کەوا ناگات بە چاکی و (صالح)ێتی ئیللا بە زانست نەبێت ، وە ئەوەش کە مەبەستم بێت زانستی شەرعییە کە وەری دەگرێت ، یان لە نێو کتێبەکانەوە - ئەگەر ئەوە لەتوانایدا هەبێت - وە یان لە سەر سازری زانایانەوە ، جا چ ئەو زانایانە لە پیاوان بن یاخوود لە ئافرەتان بن یەکسانە .

لەم سەردەمەی ئێمەدا زۆر ئاسییە کە ئافرەت زانستی شەرعی وەربگرێ لە سەر زاری زانایان ، ئەوەش بە هۆی کاسێتی تۆمارکراوەوە ، بەڕاستی ئەم کاسێتانە ـ سوپاس بۆ خوا ـ ڕۆڵێکی گەورەیان هەیە بۆ ڕێنمایی کردنی کۆمەڵگا بەو خێر و چاکەیەی کە تێیدایە ئەگەر بەکاربهێنرێت بۆ ئەمە .

کەواتە پێویستە بۆ چاکێتی ئافرەت زانیاری هەبێ ، چونکە **چاکسازی بەدی نایەت بە بێ زانست** .

بنەمای دووەم : ڕەوانبێژی و زمان پاراوی :

واتە خوا منەتی خۆی دابارێنێتە سەر ئافرەتدا بە ڕەوانبێژێتی و زمان پاراوێتی ، بە شێوەیەك کە خاوەنی زمانێکی پاراو و دەربڕینێکی روون بێت کە بتوانێت ئەوە دەربڕێت کە لە ناخیدایە بە شێوەیەکی ڕاست ، ئەو واتانەی کە لە دڵ و دەرونیدایە بخاتە ڕوو کە لەوانەیە لای زۆربەی خەڵکیدا هەبێت بەڵام ناتوانێت دەری ببڕێت ، یان لەوانەیە دەری ببڕێت بە هەندێك دەستەواژەی ناڕوون و بێڕەوانبێژی ، لەو کاتەدا ئەو مەبەستە بە دی نایەت کە لە دەروونی قسەکاردا هەیە لە چاکسازی خەڵکدا .

بە پێی ئەوە پرسیار دەکەین : ئایا چ شتێك دەتگەیەنێت بەمە ؟ واتە چ شتێك دەتگەیەنێت بە ڕەوانبێژی و زمان پاراوی و دەربڕینی ئەوەی کە لە دەرووندایە بە دەستەواژەیەکی ڕاست و ئەوەی کە لە ناخدایە ئاشکرا کات ؟

دەڵێین : ڕێگا بۆ ئەوە ئەوەیە کە ئافرەت بەشێك لە زانستەکانی زمانی عەرەبی هەبێت : (نحو "ڕێزمان" ، صَرف ، بلاغة "ڕەوانبێژی") ، ئەو کاتە پێویستە ئافرەت هەندێك دەرسی هەبێت لەم بوارەدا ئەگەر چی کەمیش بن ، بە شێوەیەك کە ئەوەی کە لە ناخیدایە دەرببڕێت

بە دەستەواژەیەكی ڕاست كە بتوانێت بەوە مانا و مەبەستەكان بگەیەنێت بە ناو دڵی ئەو ئافرەتانەی كە گفتۆگۆیان لە گەڵدا دەكات .

بنەمای سێیەم : ژیری و دانایی :

واتە ئەبێت ئافرەت دانیی هەبێت لە بانگەواز كردن و لە گەیاندنی زانست بەو كەسانەی كە گفتۆگۆیان لە گەڵدا دەكات ، وە دانایی ـ وەك ئەهلی عیلم فەرموویانە ـ بریتیە لە دانانی شت لە جێی گونجاوی خۆیدا ، وە دانایی یەكێكە لە نیعكەتەكانی خوای پاك و پایەبەرز بە سەر بەندەكەیەوە ، بەوەی خوا دانایەتی پێببەخشێت ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿**يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا**﴾ [سورة البقرة : (٢٦٩)] .

واتە : خوا دانایەتی دەدات بە هەر كەسێك ویستی لێبێت ، وە هەر كەسێك دانایەتی پێدرا ئەوا خێرێكی زۆری پێ دراوە .

چەندێك زۆرە ئەو مەبەستەی كە لە دەست دەچێت و كەموكوڕی پەیدا دەبێت ئەگەر دانایەتی نەبێت لەو شوێنەدا ، بەشێك لە دانایەتی لە بانگەوازدا بۆ لای خوای گەورە ئەوەیە كە گوێگر لەو ئاستەدا دانەیت كە شایستەیەتی ، جا ئەگەر نەزان بێت ئەوا مامەڵەی لە گەڵدا دەكەیت بەو شێوەیەی كە گونجاو بێت لە گەڵ حاڵیدا ، وە ئەگەر زانا بوو بەڵام هەندێك سستی و كەم تەرخەمی و بێئاگایی تێدا هەبوو ئەوا مامەڵەی لە گەڵدا دەكەیت بەو شێوەیەی كە حاڵی ئەو داخوازی دەكات ، وە ئەگەر زانا بوو بەڵام هەندێك لە خۆبەگەورەزانین و فیز زلی و ڕەت كردنەوەی حەقی تێدا بوو ئەوا مامەڵەی لە گەڵدا دەكەیت بەو شێوەیەی كە حاڵی ئەو داخوازی دەكات .

كەواتە خەڵكی لە سێ پلەدان :

نەزان ، وە زانای تەمبەڵ و تەوەزل ، وە زانای یاخی ، نابێت هەر یەکێك لەمانە یەکسان بکرێت بەوی تر ، بەڵکو پێویستە هەموو مرۆڤێك لەو پلەیەدا دابنێین کە شایستەیەتی .

لە بەر ئەمە کاتێك پێغەمبەر ﷺ (مُعاذ)ی نارد بۆ وڵاتی یەمەن پێی فەرموو : ((إنَّك تأتي قوما أهل الكتاب)) .

واتە : تۆ دەڕۆیت بۆ لای خەڵکانێك کە ئەهلی کیتابن (واتە : گاور و جولەکەن) .

بۆیە پێغەمبەر ﷺ ئەمەی پێ ڕاگەیاندن بۆ ئەوەی (مُعاذ) شارەزای حاڵیان بێت تاوەکو خۆی ئامادە بکات بۆیان بەو شێوازەی کە ئەم حاڵەتە داخوازی دەکات ، وە هەروەها بەو شێوازە گفتوگۆیان لە گەڵدا بکات کە ئەم حاڵەتەیان داخوازی دەکات .

نموونە لە سەر بەکارهێنانی دانایەتی

لە بانگەوازی پێغەمبەردا ﷺ

وە بەڵگە لە سەر بەکارهێنانی دانایەتی لە بانگەوازدا بۆ لای خوا بریتییە لە هەندێك ڕووداو کە ڕووی داوە لە لایەن داناترینی دروستکراوەکان لە بانگەوازدا بۆ لای خوا ئەویش پێغەمبەر موحەمەدە ﷺ ، با بۆ ئەمە هەندێك نموونە بهێنینەوە :

نموونەی یەکەم : ئەو پیاوە دەشتەکیەی کە میزی کرد لە ناو مزگەوتدا :

هەردوو پێشەوا (البخاري ومسلم) و جگە لەمانیش دەگێڕنەوە لە فەرموودەی (أنس بن مالك)ەوە کەوا پیاوێکی دەشتەکی ڕۆیشتە ناو مزگەوتەوە و پاشان میزی تێدا کرد ، بە هۆی ئەمەوە غیرەتی هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ جولا ، بۆیە ڕێگریان لێکرد و هاواریان تێکرد ، بەڵام

پێغەمبەر ﷺ ـ کە دانایەتی پێدراوە لە بانگەوازدا بۆ لای خوای گەورە ـ فەرمووی : ((لا تزرموهُ)) واتە : میزەکەی پێ مەبڕن .

جا کاتێك کابرای دەشتەکی میز کردنەکەی تەواو کرد پێغەمبەر ﷺ فەرمانی کرد بەوەی کەوا سەتڵێك ئاو بکرێت بە سەر میزەکەیدا .

ئەنجا بانگی پیاوە دەشتەکیەکەی کرد و پێی فەرموو : ((إنَّ هذه المساجد لا تصلح لشيء من القذر والبول والخلاء ، إنَّما هي لقراءة القرآن وذكر الله والصلاة)) .

واتە : بەڕاستی ئەم مزگەوتانە شیاو نیيە بۆ هیچ شتێك لە پیسی و میز و سەرئاو کردن بەڵکو تەنها بۆ قورئان خوێندن و زیکری خوا و نوێژ کردنە .

وە ئیمامی ئەحمەد ڕەحمەتی خوای لێبێت دەگێڕێتەوە کەوا ئەم پیاوە دەشتەکیيە وتویەتی : (اللهم ارحمني ومُحمداً ولا ترحم معنا أحداً) .

واتە : خوایە ڕەحم بکە بە من و موحەمەد و ڕەحم بە هیچ کەسێکی تر مەکە لە گەڵ ئێمەدا .

لەم چیرۆکەدا ئەم چەند پەند و ئامۆژگارییانە وەردەگرین :

پەندی یەکەم :

بەڕاستی هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ غیرەتیان جوڵا و هاواریان کردە ئەو دەشتەکیيە ، ئەمەش ئەوەی لێوەردەگیرێت کەوا نابێت بێدەنگ بیت لە سەر تاوان و خراپە ، بەڵکو پێویستە (واجب)ە دەست پێشخەری بکرێت لە ڕێگرتن و بەرهەڵستی کردنی خراپەکار بۆ ئەوەی تاوانەکە ئەنجام نەدات ، بەڵام ئەگەر ئەو دەست پێشخەریيە زیانێکی گەورەتری

لێکەوتەوە ئەوا لەسەرخۆیی و هێمنی پێویستە تاوەکو ئەم خراپە و زیانە گەورەیە نامێنێت ، لە بەر ئەمە پێغەمبەر ﷺ ڕێگری لە هاوەڵانی کرد بەڵکو سەرزەنشتی کردن لەوەی کە ڕێگری لەو پیاوە دەشتەکی‌یە بکەن و هاواری تێبکەن .

پەندی دووەم :

پێغەمبەر ﷺ بێدەنگ بوو لە خراپەیەك لەبەر پاڵنان و دوور خستنەوەی خراپەیەکی لەوە گەورە تر و خراپ تر ، ئەو خراپەیەی کە بێدەنگ بوو لێی بریتی بوو لە بەردەوام بوونی ئەو پیاوە دەشتەکی‌یە لە سەر میز کردن ، وە ئەو خراپەیەی کە پاڵی پێوە نا و دووری خستەوە بەم بێدەنگ بوونە بریتی بوو لەوەی کەوا ئەو پیاوە دەشتەکی‌یە ئەگەر هەستایەت و میزەکەی پێ ببڕایەت ئەوا لە دوو حاڵەت بەدەر نەدەبوو :

١ ـ یان دەبوایە هەستایەت بە عەورەت دانەپۆشراوی بۆ ئەوەی جلەکانی پیس نەبێت بە میزەکەی ، ئەو کاتە بە میزەکەی ئەندازەیەکی زیاتر پیس دەبوو لە مزگەوتەکە ، وە پیاوەکەش دەردەکەوت بۆ خەڵکی بە عەورەت دانەپۆشراوی ئەمەش دوو خراپە و زیانی تێدایە .

٢ ـ وە یان ئەگەر لە سەر ئەم شێوەیە هەستایەت ، ئەوا عەورەتی دادەپۆشی ، بەڵام جلەکانی پیس دەبوو بەوەی کە بەری دەکەوێت لە میزەکەی ، لە پێناو ئەم دوو خراپەیە پێغەمبەر ﷺ بێدەنگ بوو لە سەر میز تەواو کردنەکەی ، هەرچەندە خراپە هەر لە سەرەتاوە ڕووی دابوو بە میز کردنی لە ناو مزگەوتدا ، جا ئەگەر هەستایەت ئەوا ئەم خراپەیە کە ڕووی دابوو شاراوە نەدەبوو .

لـەم خاڵـەدا پەنـدێك وەردەگـرین کـە بریتیـیە لـەوەی کـەوا : ئەگـەر خراپـەك لـە سەرئەنجامەدا هیچی لێنەکەوێتەوە ئیللا شتێکی لەو خراپتر نەبێت ئەوا خۆگرتنەوە پێویستە (واجب)ـە لە پێناو پاڵنان و دوور خستنەوەی گەورەترین خراپە بە هەڵبژاردنی بچووکترینیان.

وە ئەمەش بنەوایەکی هەیە لە قورئاندا ، خوای گەورە فەرموویەتی :

﴿وَلاَ تَسُبُّواْ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللّهِ فَيَسُبُّواْ اللّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ [سورة الأنعام : (١٠٨)] .

واتە : جوێن مەدەن و قسە مەکەن بەو کەس و شتانەی کەوا جگە لە خوا دەپەرسترێن و هاواریان تێدەکرێت چونکە بە هـۆی ئەمـەوە هاوەڵبڕیاردەرەکـانیش جـوێن بـە خـوا دەدەن و قسەی پێ دەکەن بە هۆی زمان درێژی نەزانانە و نەفامانەوە .

هەموومان دەزانین کەوا قسەکردن بەو پەرستراوانەی کەوا جگە لە خـوا دەپەرسـترێن لـە کـارە خۆشویسـتراوەکانە لـە لای خـوای گـەورە ، بـەڵام کاتێـك قسـەکردن بـەم پەرسـتراوانە سەردەکێشـێت بـۆ قسـە کـردن بـە کەسـێك کـە شایسـتەی قسـەپێکردن نیـیە کـە ئـەویش پەروەردگاری بەدەسەڵات و گەورەیە ، ئەوا خوای پاك و بێ کەموکوڕی ڕێگری لێکـردووین لـە قسە کردن بە پەرستراوەکانیان لە ئایەتی پێشوودا .

پەندی سێیەم :

پێغەمبەر ﷺ دەست پێشخەری کرد لـە لابردنـی خراپەکـە ، چـونکە دواخسـتن چـەندین نەهامەتی تێدایە ، ئەوە لە تواناد بـوو کـەوا پێغەمبـەر ﷺ پـاك کردنـەوەی ئـەو بەشـەی لـە مزگەوتەکەدا دوابخستایەت تاوەکو خەڵکی پێویست دەبوون بۆ نوێژ کردن لەو بەشەدا ، بەڵام لە پێشتر و چاك تر ئەوەیە کەوا مرۆڤ دەست پێشخەری بکات لە لابردنی خراپەدا بـۆ ئـەوەی دواتر بێتوانایی یـان لەبیرچـوونی نەیـەت بەسـەردا ، وە ئەمـەش خـاڵێکی زۆر گرنگـە ، کـەوا

دەشت پێشخەری بکات لە لابردنی خراپەدا لە ترسی تووش بوون بە بێدەسەڵات بوون لە لابردنیدا لە داهاتوودا یان لەبیرچوونەوەی .

بۆ نموونە : ئەگەر پیسیەك بەر جلێك کەوت وە ئەو جلەش نوێژی پێوە دەکرێت یان نوێژی پێوە ناکرێت ئەوا لە پێشتر و چاك تر ئەوەیە کەوا دەست پێشخەری بکرێت لە شۆردنی ئەو پیسایەیە و دوای نەخات ، چونکە لەوانەیە لە داهاتوودا لەبیری بچێت ، یان نەتوایت لای ببات بە هۆی نەبوونی ئاوەوە یان لە بەر هۆکاری تر .

لە بەر ئەمە کاتێك منداڵێکی کۆرپەیان هێنا بۆ پێغەمبەر ﷺ و ئەویش لە باوەشیدا داینا ، وە منداڵەکە میزی کردە ناو باوەشی پێغەمبەر ﷺ ، ڕاستەوخۆ پێغەمبەر ﷺ فەرمانی کرد بە هێنانی ئاو و کردنی بە سەر میزەکەدا ، وە شۆردنی جلەکەی دوانەخست تاوەکو کاتی نوێژ لە بەر ئەوەی کە لە پێشەوە باسکرا .

پەندی چوارەم :

پێغەمبەر ﷺ حاڵی ئەم مزگەوتانەی بەو پیاوە دەشتەکیە ڕاگەیاند کەوا بۆ نوێژ کردن و قورئان خوێندن و زیکری خوا دروست کراون ، وە شیاوی ئەوە نین کەوا شتانێکی پیس و ئازار دەری تێدا بکرێت .

کەواتە حاڵی مزگەوت ئەوەیە کە : گەورە ڕابگیرێت و پاك و خاوێن بکرێتەوە و کارانێکی تێدا نەکرێت ئیللا ئەوە نەبێت کە خوای پێ ڕازی دەکرێت لە نوێژ و قورئان خوێندن و زیکری خوای گەورە و هاوشێوەکانی ئەمانە .

پەندی پێنجەم :

بەڕاستی ئەگەر مرۆڤ بانگەشەی جگە لە خۆی بکات بە دانایی و وردی و نەرم و نیانی ، ئەوا لەوە گەورەتری دەست دەکوێت کە مەبەستێتی لەوەی کە ئەگەر بیەوێت بە تندوتیژی چارەی بکات ، ئەوە بوو کابرای دەشتەکی باوەڕێکی تەواوی کرد بەوەی کە پێغەمبەر ﷺ فێری کرد ، تا ئەو ئاستەی کەوا ئەم وشە بەناوبانگەی ووت : (اللهم ارحمني ومُحمداً ، ولا ترحم معنا أحداً) .

واتە : خوایە ڕەحم بکە بە من و موحەمەد و ڕەحم بە هیچ کەسێکی تر مەکە لە گەڵ ئێمەدا .

لێرەدا دەبینین پێغەمبەر ﷺ لە گەڵ ئەم پیاوەدا لایەنی لەسەرخۆیی و نەرم و نیانی بەکار هێنا ، چونکە بێ گومان کەسێکی نەزان بوو ، ناگونجێت کەسێکی زانا بە حورمەتی مزگەوت و واجبێتی گەورە ڕاگرتنی لە پێش چاوی خەڵکدا هەستێت بە میز کردن لە لایەکییەوە .

نموونەی دووەم : ئەو هاوەڵەی کە لە گەڵ خێزانەکەیدا جووت بوو لە ڕۆژی ڕەمەزاندا :

ئیمامی بوخاری دەگێڕێتەوە لە فەرموودەی (أبو هريرة)وە (رضي الله عنه) کەوا پیاوێك هات بۆ لای پێغەمبەر ﷺ و وتی : ئەی پێغەمبەری خوا تیاچووم ، فەرمووی چی لەناوی بردی ؟ وتی : چوومەتە لای خێزانم لە ڕەمەزاندا لە کاتێکدا کە بە ڕۆژووبووم .

ـ ئەمە تاوانێکی گەورەیە کەوا مرۆڤ بە ئەنقەست لە گەڵ خێزانیدا جووت ببێت لە کاتێکدا کە بە ڕۆژووە لە ڕەمەزاندا ، بەڵام با بڕوانین بزانین پێغەمبەر ﷺ چۆن مامەڵەی لە گەڵدا کرد ؟

ئایا سەرزەنشتی کرد ؟ ئایا قسەی پێ کرد ؟ ئایا پێیدا هەڵکۆڵیا ؟

نەخێر ، چونکە ئەو پیاوە بە تەوبەکاری و پەشیمانییەوە هاتووە ، وە پشتهەڵکار و بێشەرم و گوێپێنەدر نەبوو بەوەی کە لێیەوە رووی دابوو ـ .

پێغەمبەر ﷺ پرسیاری لێکرد : ئایا کۆیلەیەکت دەست دەکەوێت بۆ ئەوەی ئازادی بکەیت بۆ سڕینەوەی تاوانی ئەو کارەی کە لێیەوە رووی دابوو ؟

وتی : نەخێر .

ئەنجا پرسیاری لێکرد : ئایا دەتوانیت دوو مانگ لە سەر یەك ڕۆژوو بگریت ؟

وتی : نەخێر .

ئەنجا پرسیاری لێکرد : ئایا دەتوانیت خواردنی شەست (٦٠) هەژار بدەیت ؟

وتی : نەخێر .

پاشان پیاوەکە دانیشت ، ئەنجا هەندێك خورما هێنرا بۆ پێغەمبەر ﷺ و فەرمووی : ئەم خورمایە ببە و بیبەخشەرەوە (بیکە بە صەدەقە) بۆ سڕینەوەی تاوانی ئەو کارە .

وتی : ئایا بیبەخشمەوە بە سەر کەسێکی لە خۆم هەژار تر ئەی پێغەمبەری خوا ؟ سوێند بە خوا لە نێوان ئەم پەڕ و ئەو پەڕی مەدینەدا خێزانێکی لە من هەژار تری تێدا نییە !

ئەنجا پێغەمبەر ﷺ پێکەنی تاوەکو کاکیلەکانی کەوتە دەر ، پاشان فەرمووی : بیدە بەدەرخواردنی خێزانەکەتدا .

لەم چیرۆکەداچەندین پەند و ئامۆژگاری دەبینین لەوانە :

پێغەمبەر ﷺ توندوتیژ نەبوو لە گەڵ ئەم پیاوەدا ، وە سەرزەنشتی نەکرد ، وە پێیدا هەڵنەکۆڵیا ، چونکە بە تەوبەکاری و پەشیمانیەوە هاتووە .

جیاوازی هەیە لە نێوان پیاوێکی یاخی و گوێ نەدەر لە گەڵ پیاوێکی ملکەچ و ئاشتیوان ، ئەم پیاوە هاتووە هانای بۆمان هێناوە و داوامان لێدەکات کەوا ڕزگاری کەین لەوەی کە تێیکەوتووە .

لەبەر ئەوە پێغەمبەر ﷺ بەم شێوە مامەڵەی لە گەڵدا کرد .

گەڕاندیەوە بۆ لای خێزانەکەی و لە گەڵ خۆشیدا دەسکەوتێکی هەڵگرت و بردیەوە کە لە پێغەمبەری خواوە ﷺ وەریگرت ، کە بریتی بوو لەو خورمە کەوا پێویست بوو لە سەری بیدات بە دەرخواردی شەست (٦٠) هەژاردا ئەگەر خۆی هەژار نەبوایەت .

نموونەی سێیەم : ئەو پیاوەی کە لە ناو نوێژەکەیدا پژمی :

ئەم نمونەیە وەردەگرین لە فەرموودەی (معاوية)ی کوڕی (الحكم)ەوە (رضي الله عنه) کاتێك ڕۆیشتە ژوورەوە بۆ لای پێغەمبەر ﷺ لە کاتێکدا کە نوێژی دەکرد ، جا پیاوێك لە خەڵکەکە پژمی و وتی (الحمدُ لله) ، (معاوية) لە وەڵامیدا وتی : (يرحمُكَ الله) ، خەڵکەکەش چاویان تێبڕی ـ واتە : بە مەبەستی ئینکاری کردنی قسەکردنەکەی ـ ئەویش وتی : ئەی لە باری دایکم بچم ! ئەنجا خەڵکەکە بە دەستیان دەیاندا لە سەر ڕانیان بۆ ئەوەی بێدەنگیکەنەوە ، ئەویش

بێدەنگ بوو ، جا کاتێك پێغەمبەر ﷺ سەلامی دایەوە و لە نوێژەکەی بوویەوە بانگی کرد و پێی فەرمووی : ((إنَّ هذه الصلاة لا يصلحُ فيها شيء من كلام الناس ، إنَّما هي التكبيرُ وقراءة القرآن)) .

واتە : بەڕاستی ئەم نوێژە شیاو نییە هیچ شتێك لە قسەی خەڵکی تێیدا بووترێت بەڵکو تەنها بریتییە لە تەکبیر (الله أكبر) و قورئان خوێندن .

(معاوية) وتی : ((فبأبي هو وأمي ما رأيت مُعلِّماً قبله ولا بعده أحسن تعليماً منه ، فوالله ما كهرني ولا ضربني ولا شتمني)) .

باوك و دایکم بە قوربانی پێغەمبەر بێت ﷺ ، هیچ مامۆستایەکم نەبینیوە نە لە پێش ئەو و لە دواشی کە لەو باشتر خەڵك فێر بکات ، سوێند بە خوا نە چوو بە گژما و نە لێمیدا و نە قسەشی پێمکرد .

نموونەی چوارەم : ئەو پیاوەی کە مستیلەی ئاڵتونی لە دەست کردبوو :

ئەم نمونەیە وەردەگرین لە چیرۆکی ئەو پیاوەی کەوا مستیلەی ئاڵتونی لە دەست کردبوو .

پێشتر پێغەمبەر ﷺ ڕوونی کردبووەوە کەوا لەبەرکردنی ئاڵتون حەرامە لە سەر نێرینەی ئەم ئوممەتە ، پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : ((يعمدُ أحدكم إلى جمرةٍ من نار فيضعها في يده)) .

واتە : یەکێك لە ئێوە دەچێت پشکۆیەك لە ئاگر دەهێنێت و دەیخاتە ناو دەستی .

ئەنجا پێغەمبەر ﷺ خۆی بە دەستی خۆی مستیلەکەی لە دەستی ئەو پیاوە دەرهێنا و فڕێیەی دا .

کاتێك پێغەمبەر ﷺ ڕۆیشت ، وترا بەو پیاوە : مستیلەکەت ببە و سوودی لێببینە .

ئەویش وتی : سوێند بە خوا مستیلەیەك نابەم کەوا پێغەمبەر ﷺ دەرهێناوە و فڕێیەی داوە .

لە مامەڵەکردنی پێغەمبەر ﷺ لە گەڵ ئەم پیاوەدا هەندێك لە توندی دەبینین ، چونکە ڕواڵەت ئەوەیە ئەم پیاوە هەواڵی پێیگەیشتووە کەوا لەبەرکردنی ئاڵتون حەرامە لە سەر نێرینەی ئەم ئوممەتە ، لەبەر ئەمە پێغەمبەر ﷺ بەم شێوەیە مامەڵەی کرد لە گەڵ ئەم پیاوەدا کەوا توند تر بوو لە مامەڵە کردن لە گەڵ ئەوانەی پێشوودا .

کەواتە پێویستە بانگەوازکار هەموو مرۆڤێك لە ئاست و پلەی خۆیدا دابنێت بە پێی ئەو حاڵەی کە داخوازی دەکات ، نەفام هەیە نازانێت ، وە زانا هەیە بەڵام سستی و تەمبەڵی تێدایە ، وە زاناش هەیە بەڵام یاخی و سەرسەخت و خۆبەگەورەزانە ، بۆیە پێویستە هەر یەکێك لەمانە لەو پلەیەدا دابنرێت کەوا شایستەیەتی .

بنەمای چوارەم : جوان پەروەردەکردن :

واتە دەبێت ئافرەت جوان منداڵەکانی پەروەردە بکات ، چونکە منداڵەکانی پیاوانی داهاتوون .. ئافرەتانی داهاتوون ، ئەو منداڵانە یەکەم جار کە پێدەگەن ڕووبەڕووی ئەم دایکە دەبنەوە ، جا ئەگەر دایك خواناس و خواپەرست و ڕەوشت بەرز و بە ئەخلاق و مامەڵە جوان بوو .. ئەوانیش لە سەر دەستی ئەم دایکە دەردەکەون و پەروەردە ببن ، ئەوا بەڕاستی لە داهاتوودا کاریگەریەکی گەورەیان دەبێت لە چاکسازی کۆمەڵگادا .

لەبەر ئەوە پێویستە لە سەر ئافرەتی خاوەن منداڵ کەوا بایەخ بدات بە منداڵەکانی و گرنگی بدات بە پەروەردەکردنیان ، وە ئەگەر بە تەنها بۆی نەکرا چاکیان بکات با داوای

یارمەتی بكات لە باوكیان یان لە سەرپەرشتیارەكانیان ئەگەر باوكیان نەبوو سەرپەرشتیان بكات لە براكانی یان مامەكانی یان برازاكانی یان جگە لەوان .

وە نابێت ئافرەت ملكەچی ڕۆژگار (واقع) ببێت و بلێت : خەڵكی لە سەر ئەمە دەڕۆن و من ناتوانم گۆڕان كاری بكەم ، چونكە ئەگەر ئێمە هەروا بمێنینەوە و ملكەچ ببین بۆ (واقع) ئەوا چاكسازی نابێت ، چونكە بەڕاستی چاكسازی پێویستی بەوە هەیە كەوا ئەوەی خراپ بووە بیگۆڕیت بۆ ڕوویەكی چاك ، وە پێویستە چاكیش بگۆڕیت بۆ چاكتر تاوەكو شتەكان ڕاست دەبنەوە .

ئەنجا ملكەچ بوون بۆ ڕۆژگار كارێك نىیە لە شەریعەتی ئیسلامدا هاتبێت ، لەبەر ئەمە كاتێك پێغەمبەر ﷺ نێردرا بۆ ناو ئوممەتێكی موشریكی هاوەڵ بڕیاردەر بۆ خوا كەوا تاكەكانی بتیان دەپەرست و پەیوەندی خزمایەتیان دەپچڕاند و ستەمیان دەكردن و دەست درێژیان دەكردە سەر خەڵك بە بێ حەق .. مەلكەچ نەبوو .

بەڵكو خوا ڕێی پێنەدا كەوا ملكەچ ببێت بۆ حاڵی ئەو ڕۆژگارە ، بەڵكو پێی فەرموو : ﴿فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ﴾ [سورة الحجر : (٩٤)] .

واتە : ئەوە ڕابگەیەنە كەوا فەرمانت پێكراوە و پشتیش هەڵكە لە موشریك و هاوەڵبڕیاردەرەكان .

خوای پاك و بێكەموكوڕی فەرمانی كرد بە پێغەمبەرەكەی ﷺ كەوا حەق و ڕاستی ڕابگەیەنێت و پشتیش هەڵبكات لە موشریك و هاوەڵبڕیاردەرەكان ، وە هاوەڵبڕیاردانەكەیان و دژایەتیەكەیان لە بیر خۆی بباتەوە تاوەكو كارەكەی بۆ تەواو دەبێت ، وە هەر ئا ئەمەش بوو هاتە دی .

بەڵێ لەوانەیە کەسێك بڵێت : بەڕاستی دانایی لەوەدایە کەوا گۆڕانکاری بکەین بەڵام نەك بەو خێراییەی کە دەمانەوێت ، چونکە کۆمەڵگا لە سەر پێچەوانەی ئەوەن کە ئێمە دەمانەوێت لە چاکسازی ، ئەو کاتە پێویستە مرۆڤ لە چاکسازیدا خەڵکی بگوێزێتەوە لە گرنگترەوە بۆ لەوە کەمتر ، واتە سەرەتا دەست بکات بە چاك کردنەوەی ئەوەی کە گرنگترە و زیاتر پێی لە سەر دادەگیرێت ، پاشان وورده وورده خەڵکی بگوێزێتەوە تاوەکو مەبەستەکەی بۆ دێتە دی .

بنەمای پێنجەم : گورجوگۆڵی لە بانگەواز کردندا :

واتە دەبێت ئافرەت ڕۆڵی هەبێت لە ڕۆشبیر کردنی کچانی هاوڕەگەزی خۆیدا ، ئەمەش لە کۆمەڵگادا چ لە نێو قوتابخانەدا بێت یان لە نێو زانکۆدا بێت یان لە قۆناغی دوای زانکۆدا بێت وەك خوێندنی باڵا ، هەروەها لە کاتی کۆبوونەوەی نێوان ئافرەتاندا لەو سەردانانەی کەوا هەندێك ووتەی بە سوودی تێدا بە دی دێت .

وە پێمان گەیشتووە ـ سوپاس بۆ خوا ـ کەوا هەندێك ئافرەت ڕۆڵێکی گەورەیان هەیە لەم بابەتەدا ، ئەو ئافرەتانە چەندین دانیشتنیان ڕێکخستووە بۆ کچانی هاوڕەگەزی خۆیان لە بواری زانستی شەرعی و زانستی زمانی عەرەبیدا ، ئەمەش گومانی تێدا نیە کەوا کارێکی چاکە و دەست خۆشی و سوپاس گوزاری ئافرەتی لە سەر دەکرێت ، وە پاداشتەکەی دەمێنێتەوە بۆی بۆ دوای مردنی لەبەر فەرموودەکەی پێغەمبەر ﷺ :

((إذا مات الإنسان انقطع عنه عمله إلاَّ من ثلاث : من صدقة جارية أو علم ينتفع به أو ولد صالح يدعو له)) .

واتە : ئەگەر مرۆڤ مرد ئەوا کردەوەکانی دەبڕێتەوە ئیللا لە سێ شتدا نەبێت : صەدەقەیەکی بەردەوامی کردبێت ، یان زانستێکی شەرعی سود لێبینراوی بە جێ هێشتبێت ، یان منداڵێکی کە دوعای خێری بۆ بکات .

جا ئەگەر ئافرەت خاوەنی جموجوڵ بێت لە نێو کۆمەڵگاکەیدا لە بڵاوکردنەوەی بانگەوازدا :

لە ڕێگای سەردانەکانیەوە ، یان لە ڕێگای دانیشتن و یەکتربینی نێو قوتابخانەکان و جگە لەمەش ، ئەوا کاریگەریەکی گەورە و ڕۆڵێکی بەرفراوانی دەبێت لە چاکسازی کۆمەڵگادا .

ئەمە ئەوە بوو کە ئێستا بۆم ئامادە بوو بە نیسبەت (**ڕۆڵی ئافرەتان لە چاکسازی کۆمەڵگادا**) و لە گەڵ باس کردنی (**بنەماکانی ئەم چاکسازی یە**) .

ئەمە و داوا لە خوای پاك و بێ کەموکوڕی دەکەم کەوا بمان کات بە کەسانێکی ڕێنمایی کراو و ڕێنماییکار .. چاکەکار و چاکساز ..

وە ڕەحمەتی خۆیمان پێ ببەخشێت چونکە ئەو بەخشندەیە .

والحمدُ لله رب العالمين ، وصلى الله على نبيِّنا محمد

وعلى آلهِ وأصحابه ومَنْ تبعهم بإحسانٍ إلى يوم الدين